

1. Одговорите на питања.

- а) Где се Ви осећате као код куће? Зашто?
б) Који критеријуми одређују блискост са неким простором?
в) Знате ли где се Срби осећају као код куће?

Саслушајте причу о српској дијаспори

Да ли су тврдње тачне или не?

- а) Данас ван граница Србије живи више од пет милиона Срба.
б) Српску дијаспору чине људи који имају српско држављанство.
в) Било је четири таласа миграција.
г) Најнасељенија зона Србима је западна Европа.

☐	да	☐	не
☐	да	☐	не
☐	да	☐	не
☐	да	☐	не

О сеобама су писали многи. Једну од најпознатијих песама из периода економске миграције с краја 19. века, написао је чувени српски песник, Алекса Шантић, 1896. године

Алекса Шантић

Остајте овде

Остајте овдје!... Сунце туђег неба
Неће вас гријат' ко што ово грије;
Грци су тамо залобаји хлеба
Гдје свога нема и гдје брата није.

Од своје мајке ко ће наћи бољу?!
А мајка ваша замља вам је ова;
Баците поглед по кршу и пољу,
Свуда су гробља ваших прадједова.

За ову земљу они бјеху диви,
Узори свијетли што је бранит' знаше,
У овој земљи останите и ви,
И за њу дајте врело крви ваше.

К'о пуста грана, кад јесења крила
Тргују јој лисје и покосе ледом,
Без вас би мајка домовина била;
А мајка плаче за својим чедом.

Не дајте сузи да јој с ока лети;
Брат'те се њојзи у наручја света;
Живите зато да можете мр'јети
На њеном пољу гдје вас слава сретала!

Овдје вас свако познаје и воли,
А тамо нико познати вас неће;
Бољи су своји и кршеви голи
Но цвјетна поља куд се туђин креће.

Овдје вам свако братски руку стеже —
У туђем свијету за вас пелен цвјета;
За ове крше све вас, све вас веже:
Име и језик, братство, и крв света.

Остајте овдје! ... Сунце туђег неба
Неће вас гријат ко што ово грије, —
Грци су тамо залобаји хљеба
Гдје свога нема и гдје брата није...

6

Саслушајте причу о познатим српским друштвима.
Напишите што више података.

Соколови

Соколско друштво

.....
.....
.....

Соколски слет

застава Црвеног крста

Српско лекарско друштво

.....
.....
.....

др Владан Ђорђевић

Гласник Српског
географског друштва

Српско географско друштво

.....
.....
.....

Јован Цвијић

МАТИЦА СРПСКА

Најстарија српска књижевна, културна и научна институција.

Основана је 1826. године у Пешти, у време када се Србија ослобађа од вишевековне турске власти. Тада јача потреба да се српски народ укључи у савремене европске токове а истовремено очува национални и културни идентитет.

5 Представљање српске културе у Европи, подизање и чување националне свести и духовног јединства народа, као и просвећивање Срба, основни су циљеви деловања Матице од оснивања до данас.

Ниједна српска институција културе није деловала толико дуго и у континуитету као Матица.

10 Око Матице српске су се окупљали најобразованији и најмудрији људи: интелектуалци, племићи, владари, духовници, поседници, задужбинари. Тако је Матица постала симбол грађанског друштва, високе културе, просветитељства и добротворства, а Нови Сад, у који је Матица пресељена 1864. године, баш због окупљања најумнијих људи, добија име Српска Атина.

15 Изнад свега, Матица је била и остала општенародна. Данас за њено добро и добро свог народа ради преко две хиљаде сарадника. Захваљујући њима, она је постала највећи национални центар за интелектуалну синтезу. Сачињавају је седам одељења, Галерија, Библиотека и Издавачки центар.

20 У њој се ради на пројектима од непроцењивог значаја за српску културу и науку, као што су израде Српске енциклопедије, Српског биографског речника, Речника српског језика, Правописа... Библиотека Матице српске има више од 3.500.000 српског језика, Рукописно издање са књижним фондovima из различитих научних области, а Галерија одељење чува изузетно вредне примерке записа од средњег века наомамо. Галерија Матице српске поседује једну од најбогатијих збирки српског сликарства од XVIII до XX

25 века. Оснивачи Матице српске, као и први приложници, живели су у различитим срединама, од Беча до Темишвара и од Дубровника до Пеште. Добротвори и чланови Матице били су припадници различитих друштвених слојева и људи различитих занимања. Све њих повезује племенита идеја коју до данас следи хиљаде људи – да се очува јединствена кошница српске културе, јер је служити Матици српској било и још увек јесте велика част.

35 Матица српска је била узор многим народима. По угледу на њу основане су Матице неких других народа, као што су Матица хрватска, Матица словачка и друге. Данас Матица српска сарађује са многим институцијама и појединцима из свих крајева света.

Повежите парове.

А	Б
непроцењив	идеја
научна	народа
друштвени	област
племенита	токови
савремени	част
основни	значај
велика	слој
национална	свест
јединство	циљ

Према моделу, напишите дефиниције осталих синтагми из претходног задатка.

Пример: Непроцењив значај је онај значај који нема цену, који има трајну вредност.

Одговорите на питања.

1. Колико сте често били одсутни из своје земље? Због чега?
 2. Да ли вам живот у иностранству тешко пада? Зашто?
 3. Шта вам је недостајало у животу у иностранству?
 4. За које области у другој култури се највише интересујете (језик, храна, музика, филм, обичаји...)?
 5. Каква су ваша искуства у Србији?
 6. Чиме сте били највише изненађени?
 7. Чиме сте били највише разочарани?
 8. Има ли разлика у понашању деце/младих/одраслих у односу на исте категорије људи у вашој земљи?
 9. На које обичаје сте поносни у вашој култури, а на које нисте?
10. У поређењу са вашом земљом, напишите шта је у Србији...?

исто као код куће

слично као код куће

потпуно другачије него код куће

У Србији се блиски људи приликом сустрета љубе у образ три пута.

Опишите своја искуства у следећим ситуацијама (у Србији или у некој другој, вама страниј земљи):

- поздрављања (руковање, љубљење)
- вожња таксијем
- остављање бакшиша
- долазак у госте
- случајни сусрет на улици
- пословни састанак
- планирање слободног времена

Упишите поред сваког идиома да ли се односи на физички опис (ф) или карактерни опис (к).

☐ леп као слика	☐ као запета пушка
☐ Не пада ивер далеко од класе.	☐ плънути отац
☐ нашла врећа закрпу	☐ лезилебовић
☐ бије га малер	☐ метар и жилет
☐ трули богаташ	☐ седи на две столице

ИДИОМИ

Не, нећу се вратити. Отишао још сам пре дванаест година, а овде, у Естерсунду, већ сам осам. Имам породицу. Видите оног белоглавог дечака тамо? Да, личи. И јесте Швеђанин. Моја жена га је родила као девојка, пре мене; други су овде обичаји. Дао сам му своје презиме; оца ионако није знао. Сад се зове Арне Сретеновић. Једва се научио да изговори цело своје име. Учим га да говори српски. И да видите, иде му од руке, доста је бистар.

Мој клинац ме обожава; а не могу да кажем, волим и ја њега. Једанпут, пролазим улицом, а он стоји с неким другарима и хвали се: „Мој стари је у Југославији био шампион. Новине су о њему писале.“ А ја нисам био југословенски првак. Био сам првак Србије, две године, у велтеру и полусредњој. И свearмијски првак у средњој, кад сам служио војску. А својој мајци Арне каже: „Кад смо оно летос били у нашој Југославији...“

Моја Инге уме да буде и цандрљива, као и све остале блесаве жене. Она исто уме да закера: „Опет си унео блато у кућу! Зашто не бришеш ноге?“ И: „Опет те твоје блесаве новине!“ И уопште. По томе су нам, као што видите, обичаји ишти. Али као што сам ја научио да поштујем шведске, и она је научила да поштује наше. Некад, у Југославији, волео сам да жвалавим, ни око чега. Откако сам отишао, међутим - прво језик, а онда све друго - постао сам ћутљив. Овде свет, уосталом, није баш много причљив. И кад дођем кући нерасположен или љут, или кад ме ухвати моје лудило, и ћутим, она ме не дира. Ћути и сама. Није то за жену баш много пријатно, али моја Инге и то поднесе. А кад то прође, онда можемо по старом. А народ овде није лош, али, некако, тврд је на пару: отац за сина не зна, син за мајку, свако има своју рачуницу и своју касу. И ретко један другоме у кућу залазе.

Пре две године сам се опет био запио. Дешава ми се то повремено – и, онако пијан, само сам сео за волан и одјурio право за Југославију. Осам дана нисам долазио на посао. И мирно сам примио отказ. Крив сам, шта имам да се буним? Али мој синдикат се побунио; а овде је синдикат веома јак. „Он“, кажу, „има право да види своју домовину. Он има право да види своје море. Каква смо ми земља ако нашем најбољем раднику не можемо да дозволимо да види своје море?“ А ја, кажем, нисам имао право, а нисам имао ни воље никога да молим, иако ми се посао баш није мењао: свих осам година сам у истој фабрици. И лепо им, људски кажем: „Шта се, бре, зезате? Какво море, какви бакрачи! Нити сам на море ишао нити који ђаво. Био сам се нажда рекао. За то би ме и у мојој Југовини најурили.“ (...)

Главу дајем ако је ико од њих ишта од тога схватио. Они просто мисле да смо сви ми ударени, кеве ми! И кад прођу овуда и чују како урличемо наше песме и овакве сузе ваљамо, они мисле - нисмо читави. 'Леба ми, везе немају. Али, овако резонују: ако си ти луд, слободно и то можеш да будеш, и имаш право на то, само немој да направиш неки изгред. А за мене су овако мислили: тај сигурно јесте ударен, али кад то њему дође, он предосети, па седне у кола и оде у његову луду Југославију. Је ли направио неки саобраћајни прекршај? Није. Је ли учинио нешто друго? Није. Е, па онда, у реду. Зар за нас није још и боље што је отишао? (...) Онда ми моја Инге каже: „Кажеш да си крив. А ја теби опет кажем да ми то не можемо да разумемо. Како можеш да будеш крив? Био си болестан. Јер кад неко усред радног времена изненада заустави машину, баци комбинезон и оде у фабрички клуб и тамо за три сата попије двадесет флаша пива, и пословођу отера у материну и гађа га празном флашом, а онда, онако у кошуљи, по хладноћи, седне у кола и некуд одјурio, тако да мужена и дете пет дана не знају где је, и тек се петог дана, ко зна колико далеко одатле, негде у Аустрији освести и јави телеграмом, и затим се мирно врати као да се ништа није десило, онда то стварно нико живи не може да схвати. Ко то овде ради? Ко је то овде икад урадио? И баш зато што не можемо да разумемо, ми морамо да мислимо да си био болестан. То је – као некаква менструација. Код вас их, изгледа, имају и мушкарци. И кад их већ имају, имају и право на њих.“

Код куће, наравно, имам наше плоче. Али тамо не волим да их слушам. Растужим се. А ја, кад се зажелим, долазим овамо. Мало ми је лакше откако овде има наших. Готово шест година био сам једини Југословен у целом Естерсунду. А сад нас има готово шесторо. И – овде мало жвалавимо по нашки, мало певамо по нашки и мало плачемо по нашки. А онда одемо свако на своју страну. Често сам овде, и сачекујем оне који долазе, испраћам оне који одлазе. А они долазе, и одлазе, а ја остајем.

И кад ме ухвати моје лудило, кад се смрачим, Инге и Арне ходају око мене на прстима. „Инге“, тада кажем мојој жени, „Инге, срце ми пуца.“ А она каже „Видим, Љуба.“ (...) И кад ме види таквог, српски ми каже: и она учи да говори српски: „Па, Љуба, иди мало у твоја Југославија. Сверије је добар, али за тебе је Југославија најбољи на свет. Иди мало у наша Југославија.“

Тада узмем од фабрике неколико дана неплаћеног одсуства – и они су на то навикли, па ми више не праве питање – и седнем у кола, па по три дана и три ноћи возим као луд. Ја сам, иначе, пажљив, опрезан возач, и не волим да јурим, али тада немам времена ни за спавање. За воланом само по два-три сата одремам. Тек кад дођем до аустријске и наше границе, зауставим се. Свратим у неки мотел, окупам се, људски се испавам – једанпут сам тако шеснаест сати преспavaо – обријем се, пресвучем. И, полако, пређем преко границе.

Тада уђем у Љубљану, или у Цеље или Марибор – ниже да идем немам храбрости: о Београду да вам и не причам, застанем и паркирам се поред тротоара. И тако останем у колима. Спустим прозоре, гледам око себе и слушам. И верујте, Словенци сасвим добро жвалаве по нашки, ништа се не разликују.

И тако, не излазећи из кола, преседим по пола сата, или сат или два.

Онда полако кренем натраг. У повратку негде на бензинској пумпи напуним резервоар бензином. Затим пређем аустријску границу, застанем, па из довода наточим по пуну шаку. Трљам га, њушим: и он мириши на Југославију. Намажем се по лицу, по коси, по грудима...

Кући се вратим уморан као куче. А моја жена ми каже: „Ти си се, Љуба, подмладио.“

Драгослав Михаиловић (1930–) књижевник, редовни члан српске академије наука и уметности, добитник многих књижевних награда и признања, превођен на више европских језика. Студирао на Филозофском факултету у Београду. Са двадесет година је ухапшен и одведен на Голи оток. Роман *Кад су цветале тикве* објављен је 1968. године и изазвао је бурне реакције социјалистичког режима. Представа која је требало да се игра по овом роману била је забрањена. Осим овог, аутор је објавио и следеће књиге: *Фреде, лаку ноћ, Петријин венац, Чизмаша, Голи оток, Лов на стенице*.

1. Шта се променило код Љубе откако је напустио Србију?
2. Шта Љуба наводи као разлику између шведског и српског народа?
3. Због чега је добио отказ?
4. Ко је устао против такве одлуке и шта су навели као основне разлоге?
5. Шта Швеђани, према Љубиној причи, никако не могу да схвате?
6. Шта уради кад га „ухвати његово лудило“?
7. Како на „његово лудило“ реагује жена Инге?
8. Шта му она каже кад се врати из „њихове Југославије“?

Објасните значења следећих израза и напишите пример за сваки од њих.

ићи коме од руке

бити тврд на пару

бити по старом

имати своју рачуницу

Повежите жаргоне са њиховима значењима.

А

1. Какви бакрачи!
2. дати главу
3. (не) бити ударен
4. (не) бити читав
5. Леба ми.
6. жвалавити (по нашки)

Б

- а) (не) бити луд
- б) причати, ћаскати
- в) Заиста! Кунем се!
- г) Глупости.
- д) бити убеђен у нешто
- ђ) (не) бити нормалан

ДАТИ ГЛАВУ

ЛИМАТИ РАЧУНИЦУ

БИТИ УДАРЕН

4. Прочитајте одломак из романа Бориса Миљковића "Успаванка за Лалу".

Писмо је стигло из Лондона... Отворила сам га, а коверат са Елизабетом Хановер од Енглеске закачила прибадачом на плутени борду предсобљу.

Ђао драга,

Напокон имам мало времена да ти напишем писамце. Овде је стално **хаос**. Радим као луда, али **шљака** ми је **супер** (не смем да се жалим).

Мислила сам да ћу ускоро да дођем на неколико дана, али ме једна Белгијанка позвала са још неким друштвом са шљаке код свог **фрајера** који има неки стари дворац на северу, па као... да будемо тамо за викенд.

Преселила сам се у нови стан који је феноменалан и има сада и spare room, тако да можеш да дођеш кад год хоћеш. Поведи и драгог. Имаћете апсолутну приватност. Пошто сам ја стално негде ван куће, бићете као на honey moon.

Иначе, мало сам ти се угојила, **разбијајући се** код Кинеза, који су овде феноменални, али кад сам видела да ми је она сукња коју смо заједно купиле у „O'Lilly“ – мала, **бацила** сам **се** на здраву храну. То је иначе, и здравије, тако да сада само купујем organic храну, а имам продавницу врло близу стана, па је све то тако некако згодно. Слабо кувам, али трудим се, а слаткише не једем, осим organic црне чоколаде, која је веома здрава.

Ајде, дођи мало да **се зезамо**. Ако ти је глупо и старомодно да ти пишем ова спорајка писма, ти ми с времена на време **шибни** неки mail.

Воли те и љуби твоја другарица

За истакнуте речи из текста одредите значења:

- а) **одлична**
- б) **прећи на нешто**
- в) **послати**
- г) **момак, дечко**
- д) **гужва**
- ђ) **посао**
- е) **дружити се на занимљив начин**
- ф) **јесте неумерено**

Напишите одговор на писмо користећи жаргон.

• Каква веза може бити? Одаберите придеве који могу да стоје уз реч *веза*.

стаклена

нераскидива

гвоздена

опасна

уметничка

кишовита

сигурна

кратка

нестабилна

дуга

трајна

тајна

• Шта значе следећи изрази?

а) без везе

б) нема везе

в) у вези са

БЕОГРАД У СРЦУ ЕНГЛЕСКЕ

У срцу Енглеске између Лондона и Манчестера налази се град Ковентри, некада центар британске војске, а данас центар аутомобилске индустрије Енглеске. За Београђане Ковентри је град близанац.

Како је дошло до тога да ова два града постану тако блиска?

5 Вратимо се више од пола века назад у историју. У октобру 1940. године немачки авиони су 12 дана непрекидно бомбардовали Ковентри. Центар града је био срушен до темеља. У бомбардовању је, поред чувене катедрале, страдало и не мање познато градско позориште. Рушевине катедрале су сачуване да би подсећале на трагедију. Поред њих је саграђена нова катедрала. На згаришту срушеног позоришта никло је ново, сазидано од дасака послатих из главног града тадашње Југославије, Београда.

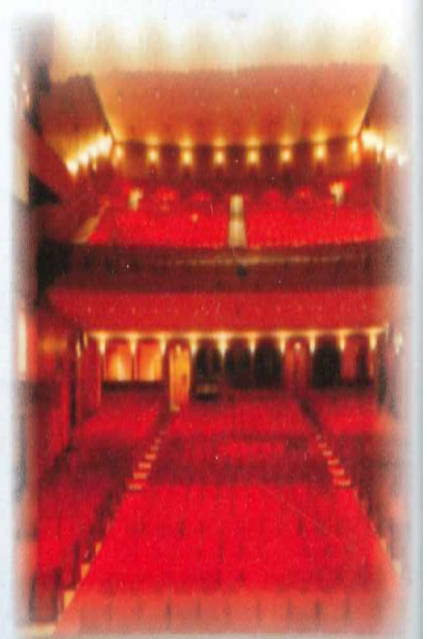
Београд и Ковентри су се збратимили 1957. а позориште „Београд“ постало је центар културног живота овог дела Енглеске.

15 Временом је зграда овог позоришта постала помало тесна и није могла да прими све већи број посетилаца. Стога је градска власт Ковентрија решила да позоришту „Београд“ и центру око њега удахне нови живот. Направљена је нова сала која прима 850 људи.

Налази се у срцу Ковентрија.

20 Енглези су добро лепим вратили. Како кажу они који су посетили овај град, поклон од пре неких пола века се многоструко исплатио. Сваки Србин се у Ковентрију данас осећа као код своје куће. Кажу да власник паба зна да се Београд некада звао Сингидунум. Знају и тужну чињеницу да је Београд рушен 38 пута. Слична судбина је кроз историју пратила и Ковентри.

Данас ова два града вежу дубоке, нераскидиве везе, које су саграђене буквално од дасака које живот значе.

На зидовима модерне дворане још увек стоје даске послате 1957. из Београда.

Које именице могу да иду уз дате глаголе. Могуће је више решења.

1. исплатити се	а) посао	б) дуг	в) поклон	г) чекање
2. страдати	а) несрећа	б) људи	в) љубав	г) идеја
3. срушити/рушити	а) зграде	б) режим	в) љубав	г) мит
4. изградити	а) поверење	б) веза	в) мит	г) неповерење
5. удахнути	а) идеја	б) љубав	в) живот	г) ваздух

Искажите дате изразе на другачији начин.

а) У срцу Енглеске, између Лондона и Манчестера, налази се град Ковентри.

б) Енглези су добро лепим вратили.

в) Центар града је био срушен до темеља.

г) Градска власт Ковентрија је решила да позоришту „Београд“ и центру око њега удахне нови живот.

д) Слична судбина је кроз историју пратила и Ковентри.

ђ) Данас ова два града вежу дубоке, нераскидиве везе, саграђене буквално од дасака које живот значе.

Повежите речи са њиховим значењима.

А

1. непрекидно
2. рушевине
3. згариште
4. тесно
5. многоструко
6. буквално

Б

- а) без довољно простора
- б) дословно
- в) место са остацима изгорелих грађевина
- г) више пута
- д) без паузе
- ђ) место са остацима срушених грађевина

Заокружите непостојећи глагол, а осталима одредите значење.

1.	збратимити	побратимити	братимити	добратити
2.	одвратити	узвратити	навратити	довратити
3.	застрадати	страдати	пострадати	настрадати
4.	исплатити	отплатити	расплатити	уплатити
5.	отпратити	испратити	препратити	допратити
6.	постати	престати	застати	достати
7.	садати	предати	одати	задати

Владислав Бајца ДРУИД ИЗ СИНДИДУНА

(одломак)

Врховни келтски друид Берклиен описује предео на месту данашњег Београда на ком ће његови саплеменици, Келти, сазидати насеље.

„Шта је мене привукло овом поднебљу, осим звезда? Шуме. Осетио сам их као прави дар тишине. Биле су густе, скоро непроходне. Највећим делом састојале су се од храстовог дрвећа какво нигде раније нисам видео: огромна стабла дубоког корења, широке гране с великим листовима. А тек висина! У овим шумама преко дана сам видео мноштво јелена, птица, дивљих свиња, а у предвечерје чуо рику лавова и других опасних животиња. Богат водом, овај предео био је једнако погодан за живот и људи и других бића.

Овде је ваљало основати станишта, направити радионице, узгајати житарице у приобаљу и гајити стоку, отворити руднике, изградити храмове. Све што је природа могла да понуди, овде је већ постојало. (...)

У току два дана јахања уверио сам се да је цело подручје било изузетно богато и погодно за дужи боравак. (...)

Оно што нисам очекивао да ме изненади, било је једно место које с друге обале, нисам добро осмотрио. Био је то терен ушћа реке Савус у Данувиус. На овој, јужној страни њихових обала простираше се огромне плодне равнице, у даљини су се уздизала брда и планине, а све је било покривено храстовим шумама. Сам спој река нудио је савршено место за подизање насеља које би се, на природној узвисини, веома лако могло бранити.

Овде смо започели градњу Синдидуна. (...) Већ кроз кратко време унутар зидина насеља родиле су се радионице ковача, дрводелаца, грнчара, крзнара, стаклара... Ковачи као да више нису били задовољни прављењем секира, мачева, ножева, врхова копаља, делова штитова. Сада су правили ланце, маказе, брошеве, копче и свакојаки накит. Грнчари су се почели такмичити који ће облик посуда привући више пажње. Заједно са стакларима, користећи руде, произвели су нове боје: од мангана – љубичасту, бакра – зелену, кобалта – плаву, олова – жуту. Једни до других радили су глазуру стакла, ковали бронзу, топили руде, отварали радионице за бојење, шили кожну одећу и крзнене плаштове, ткали бојену вуну.

Све то задовољство и освајање знања ме је соколило у тренуцима самоће, али помало и плашило. Можда је време пребрзо текло? Или је сазнавање бивало брже од времена?

Владислав Бајца (1954–) прозни писац, хаику песник, преводилац. Објавио је романе *Књига о бамбусу* (1989), *Црна кутија* (1993), *Друид из Синдидуна* (1998), *Хамам Балканија* (2007) и књиге прича *Европа на леђима бика*, *Подметачи за снове* (1992). Добитник је више књижевних награда. Проза и поезија су му превођене на више страних језика. Оснивач је знамените издавачке куће *Геопоетика*.